

## บทที่ 4

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบลวดลายกระบวนการผลิตผ้าบาติกในจังหวัดสงขลา โดยเฉพาะแหล่งผลิตชุมชนวังเจียว-วังขาว ตำบลบ่อหย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ให้มีรูปแบบลวดลายที่หลากหลาย มีวิธีการและกระบวนการด้านการออกแบบรูปแบบลวดลาย สามารถนำทฤษฎีการจัดองค์ประกอบศิลป์มาใช้ในการจัดวางลวดลายได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาออกเป็นประเด็นหลัก ๆ ได้ 5 ประเด็นคือ

1. ผลการสำรวจสภาพทั่วไปของชุมชนและแหล่งผลิตผ้าบาติกของชุมชน
2. ผลการศึกษารูปแบบลวดลายกระบวนการผลิตผ้าบาติกของแหล่งผลิตชุมชน
3. ผลสำเร็จของการพัฒนารูปแบบลวดลายกระบวนการผลิตผ้าบาติกของแหล่งผลิตชุมชน
4. ผลสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบลวดลายกระบวนการผลิตผ้าบาติกของแหล่งผลิตชุมชน
5. ผลการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ผลิตผ้าบาติกของแหล่งผลิตชุมชน

#### 1. ผลการสำรวจสภาพทั่วไปของชุมชนและแหล่งผลิตผ้าบาติกของชุมชน

1.1 ชุมชนวังเจียว-วังขาว เป็นชุมชนเมืองของจังหวัดสงขลาที่ตั้งอยู่ ณ ถนนอมรนิवास ตำบลบ่อหย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยทางเทศบาลได้ประกาศจัดตั้งเป็นชุมชนเมื่อ พ.ศ.2540 มีอาณาเขตติดต่อ คือ ทิศเหนือติดชุมชนนอกสวน ทิศตะวันออกและใต้ติดกำแพงทหารเรือ ส่วนทิศตะวันตกติดถนนกาญจนวนิช

##### 1.1.1 โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน

สภาพกายภาพ-ชีวภาพ มีแหล่งน้ำธรรมชาติภายในชุมชน มีระบบน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์บ้านและโทรศัพท์มือถือใช้ภายในชุมชนทุกครัวเรือน มีถนนหลักและถนนซอยเป็นเส้นทางคมนาคมติดตามภายในชุมชน “วังเจียว-วังขาว” คือสถานที่สำคัญของชุมชน เป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาที่สำคัญ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา ฯลฯ และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นที่ตั้งของสำนักงานสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา และธนาคารไทยธนาคาร

สภาพทางสังคม-วัฒนธรรม การศึกษา มีประชากรทั้งสิ้น 1.040 ครัวเรือน จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 2,132 คน เป็นชาย 975 คน หญิง 1,157 คน ที่นับถือ ศาสนาพุทธ 2,085 คน อิสลาม 37 คน และคริสต์ 10 คน จะใช้ภาษาไทยภาคกลางและภาษาพื้นบ้าน (ภาคใต้) มีเด็กที่กำลังเรียนในชั้นประถมศึกษา จำนวน 102 คน ชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 50 คน ระดับอุดมศึกษาจำนวน 15 คน ผู้มีงานทำจำนวน 650 คนและผู้ว่างงาน 25 คน มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ของประชากรในชุมชน คือเรื่องเกี่ยวกับการทำผ้าบาติกของชุมชน โดยการทำกันเองและจำหน่ายกันเอง ภายในชุมชนเป็นจุดเริ่มต้นที่มีการจัดงานเทศกาล ประเพณีต่าง ๆ ภายในชุมชน ทั้งการได้รับการสนับสนุน จากองค์กรท้องถิ่นและไปร่วมการจัดงานกับองค์กรอื่น เช่น งานวันปีใหม่ งานวันเด็ก ประเพณี วันสงกรานต์ เป็นต้น

สภาพทางเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ ทำงาน รัฐวิสาหกิจ รับจ้าง ค้าขาย ประมงและเพาะเลี้ยงจากแหล่งน้ำธรรมชาติ มีรายได้เฉลี่ย 25,000 บาท ต่อคนต่อปี ซึ่งนับได้ว่าเป็นชุมชนเมืองที่มีรายได้อยู่ในเกณฑ์ดี

สภาพการบริหารและการปกครองชุมชน มีนายเชาว์ สุขลลลลลลลล เป็นประธาน คณะกรรมการชุมชน โดยการเลือกตั้งภายในชุมชนและนำเสนอนายกเทศมนตรีนครสงขลาเป็นผู้แต่งตั้ง ลักษณะโครงสร้าง การบริหารและการปกครองจะใช้ระเบียบเทศบาลนครสงขลาว่าด้วยการบริหารปกครอง ชุมชนเป็นหลัก ประกอบการรวมตัวกันของประชากรในชุมชนจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรขึ้น โดยการร่วมมือกัน ระหว่างสมาชิกบริหารปกครองตามรูปแบบของการปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลนครสงขลา) เป็นอย่างดี มีผู้นำชุมชน กลุ่ม องค์กร เป็นผู้ปกครองและพัฒนาชุมชนในรูปแบบของคณะกรรมการ

#### 1.1.2 ศักยภาพของชุมชน

ประธานคณะกรรมการชุมชน กลุ่มและองค์กรของชุมชนจะเป็นแกนนำ สำคัญในการทำกิจกรรมต่าง ๆ การประสานงานการบริหารปกครองกับองค์กรของรัฐ โดยได้รับความ ร่วมมือจากสมาชิกเป็นอย่างดี มีการวางแผนการดำเนินการ การเขียนโครงการต่าง ๆ เพื่อนำเสนอขอ งบประมาณในการบริหารจัดการพัฒนาชุมชน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักเป็นสำคัญมีเศรษฐกิจ ที่ดี เด็กเยาวชนในชุมชนมีการศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา มีสาธารณูปโภคที่ดีพร้อมต่อการดำรง ชีวิตประจำวันของประชากร มีกลุ่มหรือองค์กรของชุมชนพร้อมให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมตามความ สนใจและสมัครใจที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรของรัฐและเอกชนเป็นอย่างดี

#### 1.2 แหล่งผลิตผ้าบาติกของชุมชนวังเขียว-วังขาว

สภาพของกลุ่มผู้ผลิตผ้าบาติกชุมชนวังเขียว-วังขาว ถนนอมรนิवास ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณเดือนพฤศจิกายน 2549 โดยการรวมกลุ่มกันของเยาวชนภายในชุมชน ที่มีผู้นำได้ผ่านการอบรมกระบวนการทำผ้าบาติกจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมาเผยแพร่ให้ความรู้และกระบวนการทำผ้าบาติก ซึ่งในช่วยแรก ๆ มีกลุ่มเยาวชนผู้ที่สนใจประมาณ 10-20 คน ร่วมกันผลิตผลงานเป็นงานอดิเรก ในเวลาว่างหลังเลิกเรียนให้เป็นประโยชน์จนเกิดความชำนาญ ผลผลิตเริ่มเป็นที่รู้จักของประชากรในชุมชน จึงนำผลผลิตออกจำหน่ายภายในชุมชนที่มีการจัดงานเทศกาล ประเพณีต่าง ๆ โดยร่วมกันลงทุนและได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองบางท่านที่สนใจ ต่อมาผู้นำชุมชนได้เห็นความสำคัญของการผลิตผ้าบาติกที่เริ่มจากภูมิปัญญาท้องถิ่น (ประชากรของชุมชน) ผลผลิตเป็นที่รู้จักและสร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชน สามารถสร้างงานและเสริมรายได้พิเศษให้แก่ครอบครัว ปลูกฝังการใช้เวลาว่างหลังเลิกเรียนให้เกิดประโยชน์แก่เยาวชน จึงรวบรวมกลุ่มเยาวชนเดิมแม่บ้านที่สนใจ จัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพผลิตผ้าบาติกของชุมชนขึ้น เขียนโครงการของบประมาณสนับสนุนจากเทศบาลนครสงขลา นำมาปรับปรุงอาคารสถานที่เป็นแหล่งผลิตผ้าบาติกของชุมชน พร้อมจัดซื้อวัสดุ-อุปกรณ์ที่จำเป็นในการผลิต เชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลามาให้การอบรมเพิ่มเติม ได้นายโกเมทร์ ทองพรหม ที่จบจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มีความรู้ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับการผลิตผ้าบาติกมาเป็นสมาชิกและผู้นำการผลิต ได้ผลผลิตออกจำหน่ายตามร้านค้าผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกในอำเภอหาดใหญ่และอำเภอเมืองสงขลา เช่น ร้านโยฮันบาติก ร้านสงขลาบาติก เป็นต้น นอกจากนี้ยังนำผลผลิตออกจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวเป็นของที่ระลึกตามชายหาดสมิหลาและบริเวณแหลมสนอ่อน ตลอดจนอนุสาวรีย์กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ผลผลิตส่วนใหญ่จะออกมาในรูปแบบของการลอกเลียนแบบรูปแบบลวดลายซึ่งกันและกันของแหล่งผลิตทั่วไป ไม่มีความแปลกใหม่ของรูปแบบลวดลาย และความน่าสนใจที่แตกต่างและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเอง สามารถดึงดูดความสนใจของผู้พบเห็นได้ จึงควรได้รับการพัฒนาเพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านการออกแบบรูปแบบลวดลายกระบวนการผลิตผ้าบาติกอย่างมาก

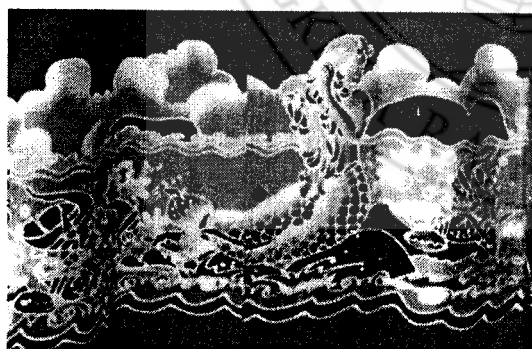
การพัฒนารูปแบบลวดลายกระบวนการผลิตผ้าบาติกของชุมชน เป็นกระบวนการที่เพิ่มพูนองค์ความรู้ใหม่เสนอแนะกระบวนการและวิธีการปฏิบัติงาน ให้เกิดทักษะความชำนาญสามารถสร้างสรรค์งานได้ด้วยตนเอง มีศักยภาพในการผลิตผลงานผ้าบาติกออกสู่สาธารณะชนและตลาดผ้าบาติก นำเสนอรูปแบบลวดลายที่แปลกใหม่หลากหลายรูปแบบที่ทันสมัย ดึงดูดความสนใจและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การตลาด ได้เป็นอย่างดี

ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตผ้าบาติกของชุมชน สมาชิกในกลุ่มมีความรักสามัคคีกัน ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของการลงทุน ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานเกื้อกูลกันภายในชุมชน ครอบครัวมีความอบอุ่น เยาวชนที่เป็นบุตรหลานของประชากรในชุมชนรู้จักใช้เวลาว่างหลังเลิกเรียนให้เกิดประโยชน์ สามารถหารายได้เพิ่มเติมจากการทำผ้าบาติกเพียงพอกับค่าใช้จ่ายต่อเดือน มีความเชื่อมั่นในตัวเองและผู้นำ สามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าต่อไปเรื่อย ๆ

## 2. ผลการศึกษารูปแบบลวดลายกระบวนการผลิตผ้าบาติกของแหล่งผลิตชุมชน

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษารูปแบบลวดลายการผลิตผ้าบาติกของแหล่งผลิตชุมชนวังเขียว-วังขาว โดยมีวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิร่วมให้ความรู้ ข้อเสนอแนะพร้อมกลุ่มผู้ผลิตตามขั้นตอนการศึกษา คือ

2.1 การศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบลวดลายผ้าบาติก โดยการรวบรวมตัวอย่างลักษณะของรูปแบบลวดลายที่ปรากฏในงานผ้าบาติกของแหล่งผลิตชุมชน ที่มีทั้งรูปภาพผลงานและผลงานจริงที่สำเร็จรูปแล้ว พร้อมการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้รู้และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผ้าบาติก เพื่อให้ทราบถึงวิธีการและกระบวนการของการผลิตผ้าบาติกในส่วนของรูปแบบลวดลาย พบว่ากลุ่มผู้ผลิตได้มีการดำเนินการผลิตผ้าบาติกในรูปแบบของงานผลิตภัณฑ์เป็นส่วนใหญ่ เช่น ผ้าตัดเสื้อสูทภาพบุรุษ-สตรี ผ้าพันคอ ผ้าเช็ดหน้า เป็นต้น ออกจำหน่ายซึ่งรูปแบบของลวดลายที่ปรากฏบนงานผลิตภัณฑ์จะเป็นการลอกเลียนแบบจากแหล่งผลิตอื่น หรือออกแบบรูปแบบลวดลายเองตามศักยภาพของผู้นำและสมาชิกบางคน ลักษณะรูปแบบลวดลายจะเน้นในเรื่องของการถ่ายทอดจากธรรมชาติ สัญลักษณ์ของจังหวัดเอกลักษณ์ของหน่วยงานตามที่ผู้บริหารปกครอง การ ดังภาพตัวอย่าง



“สัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 1”



“ภาพดอกชบา 1”

ภาพที่ 5 ตัวอย่างรูปแบบลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าบาติกของชุมชน  
ที่มา (ถ่ายภาพโดย ภาณุวัฒน์ เประทอง)

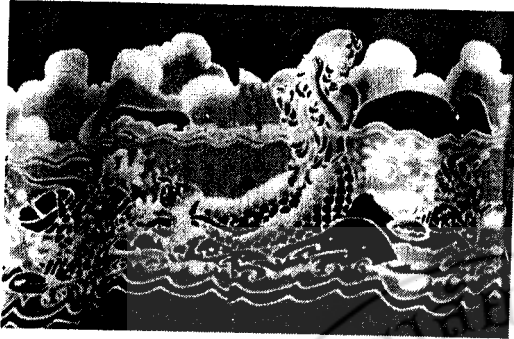


“การ์ตูน”

“เด็กไทย”

ภาพที่ 6 ตัวอย่างรูปแบบลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าบาติกของชุมชน  
ที่มา (ถ่ายภาพโดย ภาณุวัฒน์ เประทอง)

2.2 การศึกษาร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มผู้ผลิต โดยการระดมความคิด สร้างความเข้าใจ  
ปรับกระบวนการทัศน์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้กลุ่มผู้ผลิตได้มีส่วนร่วมในการคัดสรรลักษณะรูปแบบ  
ลวดลายที่ต้องการพัฒนาเป็นต้นแบบ ด้วยการแยกลักษณะและที่มาของลวดลายออกเป็นแบบต่าง ๆ  
เพื่อให้ได้รูปแบบลวดลายที่หลากหลาย ผลการคัดสรรพบว่า รูปแบบลวดลายที่น่าสนใจและกลุ่มผู้ผลิต  
ต้องการพัฒนา คือ รูปแบบลวดลายที่มาจากความเชื่อ เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดสงขลา (รูปแบบลวดลาย  
นางเงือก) รูปแบบลวดลายที่มาจากธรรมชาติ ดอกไม้ (รูปแบบลวดลายดอกชบา) สัตว์ (รูปแบบลวดลาย  
ปลาใต้ท้องทะเล) ที่ถ่ายทอดให้ปรากฏเป็นรูปแบบลวดลายนางเงือกในลักษณะของลวดลายเส้น ลีลาท่าทาง  
เป็นจริงตามรูปปั้น สัญลักษณ์ของจังหวัดสงขลาที่แหลมสมิหลา จัควางคล้ายภาพประกอบเรื่องที่มี  
เรื่องราวเกี่ยวกับท้องฟ้า พื้นน้ำทะเล เกลียวคลื่น โขดหินและเกาะหนู-เกาะแมวเป็นพื้นหลัง ลักษณะ  
รูปแบบลวดลายดอกชบา จะเน้น โครงสร้างของดอกให้เหมือนจริงประกอบด้วยก้านใบและใบ จัควาง  
เรียงกันซ้ำ ๆ ในแนวนอน โดยการออกแบบรูปแบบลวดลายจากผู้นำการผลิตที่มีพื้นฐานความรู้ด้าน  
การออกแบบพอสมควรจากการที่ได้ศึกษาระดับอนุปริญญา มา ส่วนรูปแบบลวดลายปลาใต้ท้องทะเล  
เป็นการดัดแปลงจากรูปแบบลวดลายแหล่งผลิตของจังหวัดภูเก็ตที่หน่วยงานต้องการและให้ดำเนินการผลิต  
ผู้วิจัยจึงได้แนวคิดที่จะพัฒนารูปแบบลวดลายนางเงือก และรูปแบบลวดลายดอกชบาที่เป็นความต้องการ  
ของกลุ่มผู้ผลิตอย่างมากมากำหนดแนวทางและกรอบความคิด เพื่อพัฒนารูปแบบลวดลายการผลิต  
พร้อมวิธีการ และกระบวนการด้านการออกแบบรูปแบบลวดลายการจัควางลวดลายใหม่ให้หลากหลาย ขึ้น  
ดังภาพตัวอย่าง



“ภาพนางเงือก”



“ภาพดอกชบา 1”

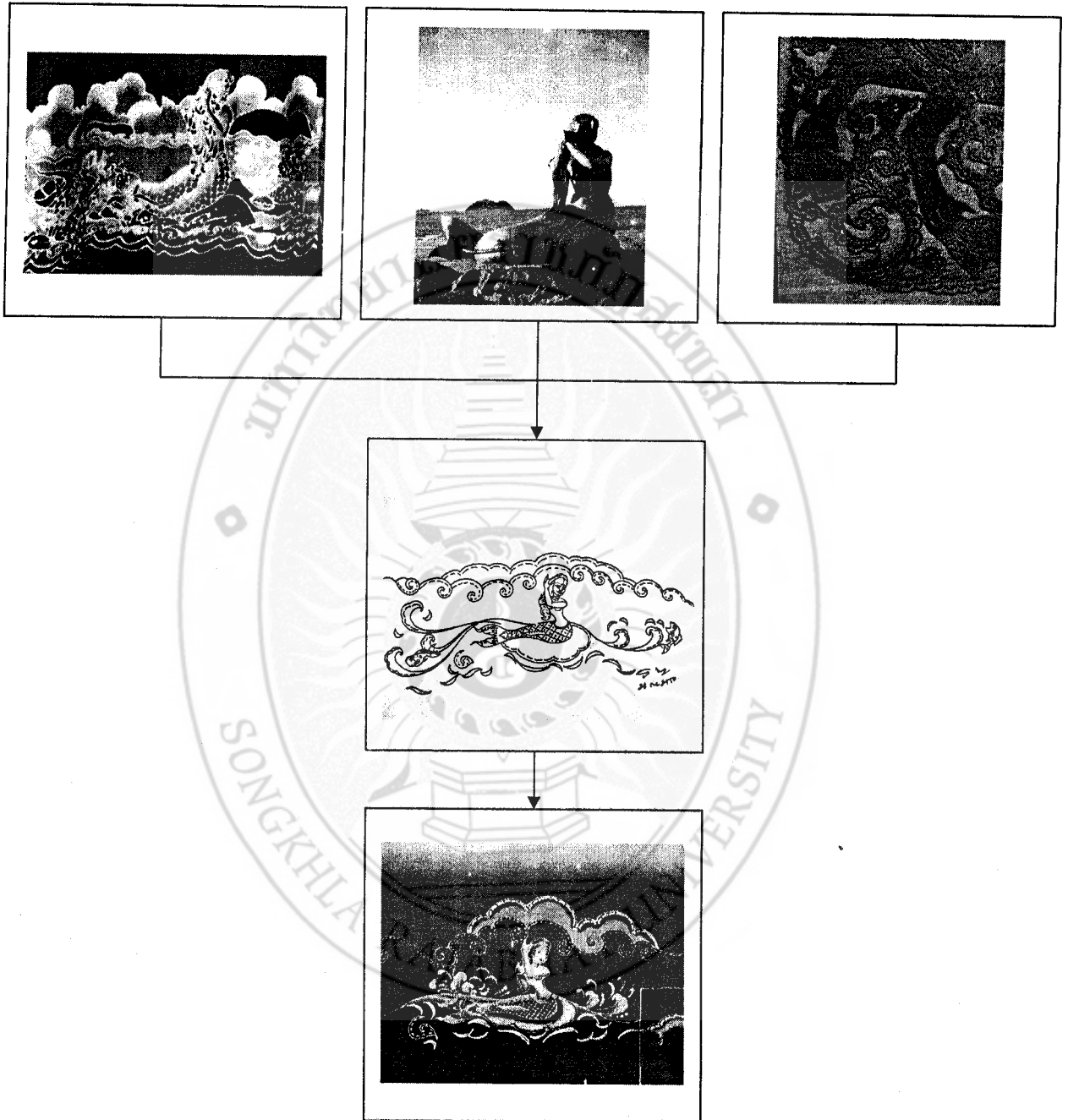
ภาพที่ 7 รูปแบบลวดลายนางเงือกและรูปแบบลวดลายดอกชบาที่จะพัฒนาเป็นต้นแบบ  
ที่มา (ถ่ายภาพโดย ภาณุวัฒน์ เประทอง)

#### การร่วมกันปฏิบัติการออกแบบรูปแบบลวดลายนางเงือก

ผู้วิจัยได้เชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิบรรยายให้องค์ความรู้กับกลุ่มผู้ผลิต และผู้สนใจที่ร่วมกันฟัง  
และซักถามเนื้อหาเกี่ยวกับการออกแบบจนเป็นที่เข้าใจ เกิดแนวคิดและร่วมกันลงมือปฏิบัติการร่าง  
แบบลวดลายนางเงือกในลักษณะและรูปแบบต่าง ๆ แล้วยนำมาคัดสรร จนได้แบบเป็นที่ต้องการของ  
กลุ่ม จึงดำเนินการต่อจนได้เป็นรูปแบบลวดลายนางเงือกต้นแบบ ดังภาพตัวอย่าง

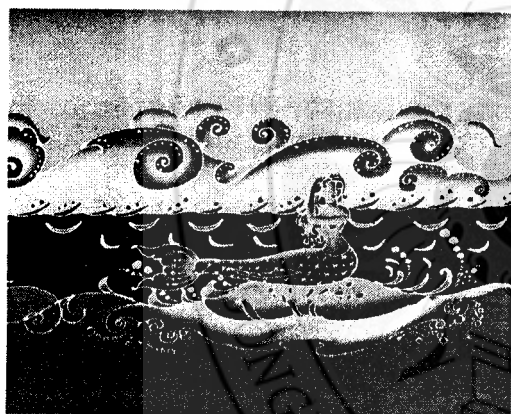


ภาพที่ 8 ภาพร่างรูปแบบลวดลายนางเงือก  
ที่มา (ถ่ายภาพโดย ภาณุวัฒน์ เประทอง)



ภาพที่ 9 ภาพแสดงที่มาของรูปแบบลวดลายนางเงือก  
ที่มา (ถ่ายภาพโดย ศุภฤกษ์ ทองประยูร)

แนวคิดในการออกแบบรูปแบบลวดลายนางเงือก ที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดสงขลา หลังจากฟังคำบรรยายให้องค์ความรู้จากวิทยากรแล้ว สมาชิกในกลุ่มได้ตกลงที่จะเอารูปแบบลวดลายเดิมเป็นจุดเริ่มต้นของความคิด โดยศึกษาเปรียบเทียบกับรูปปั้นนางเงือกที่แหลมสมิหลาเป็นหลัก พบว่า เป็นการถ่ายทอดที่พยายามให้เหมือนจริงตามตาเห็นคือรูปปั้นเกาะหนู-เกาะแมว น้ำทะเล เกลียวคลื่น มาประกอบกัน แต่ยังไม่มีการดัดแปลงหรือพัฒนา จึงมีแนวคิดที่จะนำเอาเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์อื่นที่คนทั่วไปรู้จักในนามของจังหวัดสงขลาหรือภาคใต้มาประกอบ เพื่อการออกแบบใหม่ให้ได้ความรู้สึกละหลกหลายผสมผสานกัน จึงตัดสินใจนำเอาการแกะหนังตะลุงรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นลวดลายการแกะหรือการตอกด้วยตุ้ดตุ้มมาประกอบเป็นรูปและพื้น ลีลาท่าทางของนางเงือกก็ควรปรับปรุงไปจากเดิมบ้างด้วยการร่างแบบต่าง ๆ แล้วนำมาคัดสรรด้วยการอภิปราย เสนอแนะที่มาต่าง ๆ จนสรุปร่วมกันได้รูปแบบลวดลายนางเงือกที่จะทำเป็นต้นแบบ 2 รูปแบบ ดังภาพตัวอย่าง



“นางเงือก 2”



“นางเงือก 3”

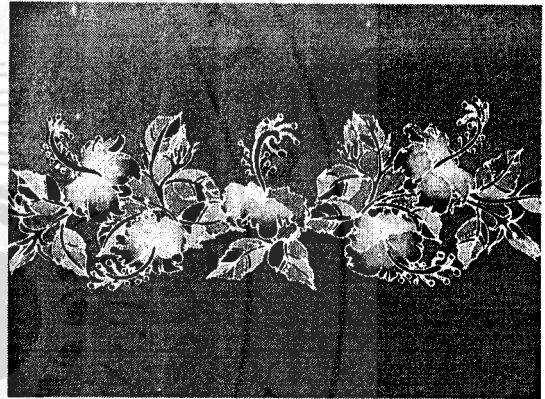
ภาพที่ 10 รูปแบบลวดลายต้นแบบ (รูปแบบลวดลายนางเงือกสัญลักษณ์จังหวัดสงขลา) ที่มา (ถ่ายภาพโดย สุภฤกษ์ ทองประยูร)



แนวคิดในการออกแบบรูปแบบลวดลายดอกชบา ที่เป็นรูปแบบลวดลายจากธรรมชาติโดยเน้นเฉพาะดอกชบา จึงดำเนินการเหมือนรูปแบบลวดลายนางเงือก ที่เริ่มต้นความคิดจากรูปแบบลวดลายเดิมพบว่า เป็นการถ่ายทอดจากดอกชบาจริงที่พบเห็นในลักษณะของดอกบานเฉพาะผสมผสานกับใบ โดยเน้นที่ดอกเป็นหลักประกอบด้วยใบที่แนบติดกับดอกเรียงต่อเนื่องกัน ให้ความรู้สึกเหมือนเอาดอกมาเรียงซ้ำ ๆ กัน จึงมีแนวคิดที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบลักษณะของดอกไม้ ปรากฏให้เห็นด้านต่าง ๆ ของดอกลักษณะที่เป็นธรรมชาติมากกว่าเดิม และมีลักษณะของดอกตูมบ้างประกอบด้วยมีก้านใบและใบประกอบต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการจัดวางรูปแบบใหม่ด้วยการร่างแบบต่าง ๆ แล้วนำมาคัดสรรพร้อมอภิปราย เสนอแนะที่มาต่าง ๆ จนสรุปร่วมกันได้รูปแบบลวดลายดอกชบาที่จะทำเป็นต้นแบบ 2 รูปแบบ ดังภาพตัวอย่าง

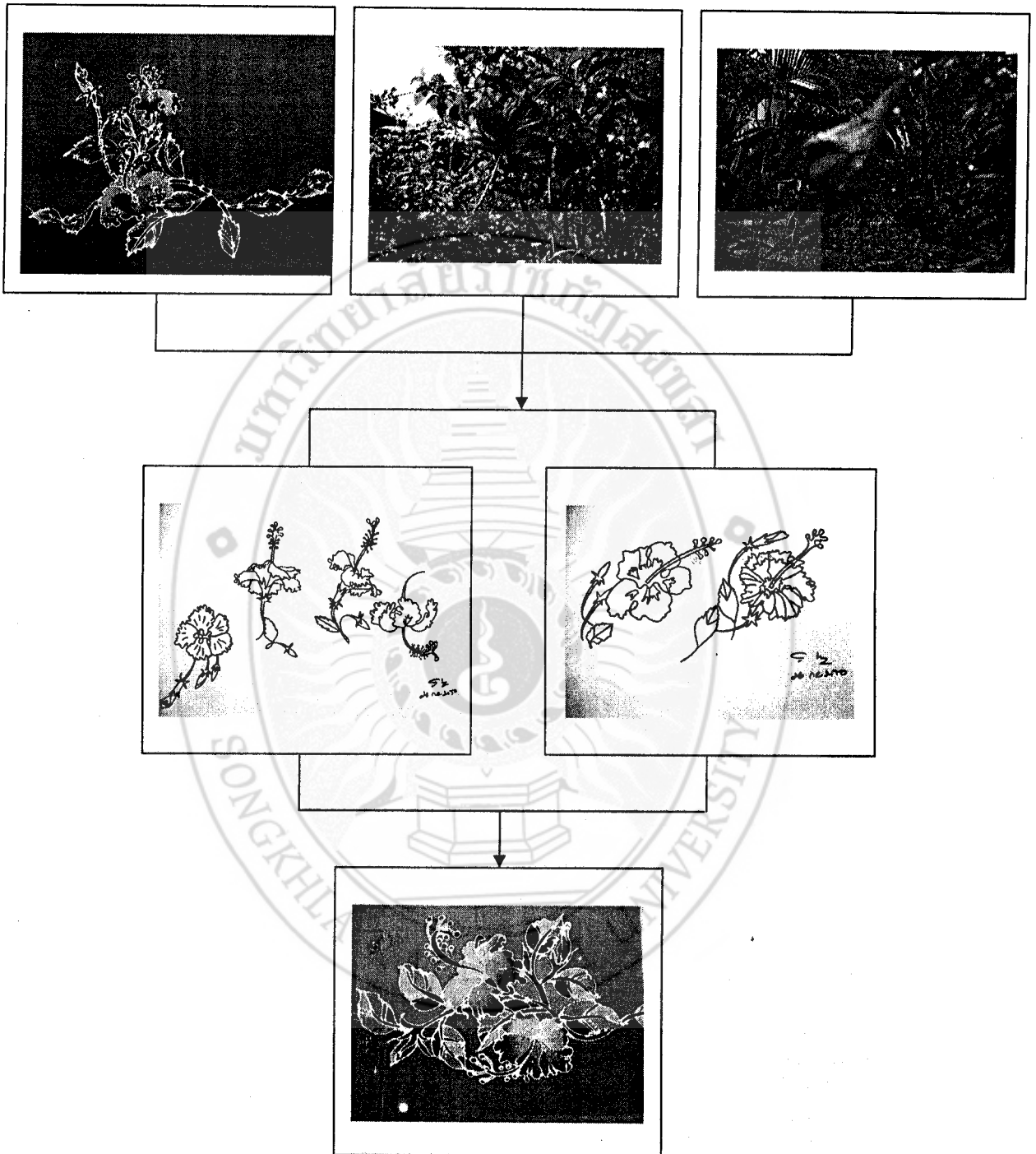


“ดอกชบา 1”



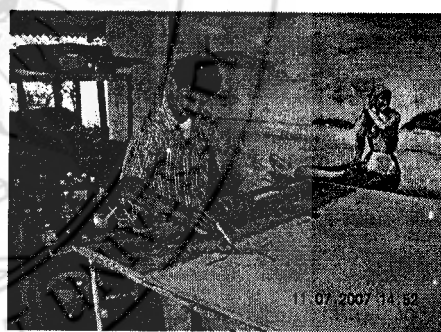
“ดอกชบา 2”

ภาพที่ 11 รูปแบบลวดลายต้นแบบ (รูปแบบลวดลายดอกชบา)  
ที่มา (ถ่ายภาพโดย ศุภฤกษ์ ทองประยูร)



ภาพที่ 12 ภาพแสดงที่มาของรูปแบบลวดลายดอกชบา  
 ที่มา (ถ่ายภาพโดย ศุภฤกษ์ ทองประยูร)

2.3 การศึกษากระบวนการผลิตผ้าบาติกของชุมชน โดยการติดตามการผลิตของกลุ่มผู้ผลิตที่นักวิจัยได้ลงพื้นที่สังเกตและสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิตถึงขั้นตอนกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นจนจบ กระบวนการได้เป็นผลงานที่สำเร็จรูปแล้ว พบว่า กลุ่มผู้ผลิตดำเนินการผลิตตามกระบวนการขั้นตอนที่ผู้นำการผลิตได้ให้การอบรมและมีเทคนิคทักษะเฉพาะบุคคลของผู้ผลิตบางคนผสมเข้าด้วยกัน เป็นการผลิตผ้าบาติกแบบระบายสี ลักษณะผ้าบาติกพื้นขาวและพื้นสีในรูปแบบของงานผลิตภัณฑ์ผ้าตัดเสื้อสุภาพบุรุษ-สตรี ผ้าพันคอ ผ้าเช็ดหน้า ซึ่งลักษณะทั่วไปตามขั้นตอนจะนำผ้าขาวมาจึงบนกรอบไม้ตามขนาดของชิ้นงานที่ผู้บริโภคต้องการ แล้วเขียนลวดลายด้วยน้ำเทียนกับจันทน์ หลังจากนั้นจะลงสีต่าง ๆ บนตัวลายที่เขียนเทียนไว้ด้วยการระบายสีน้ำหนักอ่อนแก่ตามความต้องการ แยกเป็นสีของตัวลายที่เรียกว่ารูป และสีของพื้นทำให้เกิดความแตกต่างขึ้น (ถ้าระบายสีรูปอ่อนจะระบายสีพื้นแก่ ตรงกันข้ามถ้าระบายสีรูปแก่จะระบายสีพื้นอ่อนตามลำดับ) สีของรูปจะมีน้ำหนักอ่อนแก่สีของพื้นจะระบายเรียบ ๆ หรือปล่อยให้ เป็นสีขาวของผ้า ลวดลายจะปรากฏเด่นชัด หลังจากนั้นจะเป็นการเคลือบน้ำยาเคลือบสี (โซเดียมซิลิเกต) ด้วยการปาดน้ำยาด้วยลูกกลิ้งบนผืนผ้า เมื่อได้กำหนดเวลาแล้วจะนำไปซักน้ำยาเคลือบสีออก ต้มเพื่อ ลอกเทียนออกจากผืนผ้า ขั้นสุดท้ายเป็นการตกแต่งผ้าเพื่อการจำหน่ายเป็นผืนผ้าหรือนำไปผลิตเป็นงาน ผลิตภัณฑ์รูปแบบต่าง ๆ ตามที่ผู้บริโภคต้องการต่อไป



ภาพที่ 13 การเขียนลวดลายและการระบายสีของกระบวนการผลิตผ้าบาติกชุมชน  
ที่มา (ถ่ายภาพโดย ศุภฤกษ์ ทองประยูร)

### 3. ผลสำเร็จของการพัฒนารูปแบบลวดลายกระบวนการผลิตผ้าบาติกของชุมชน

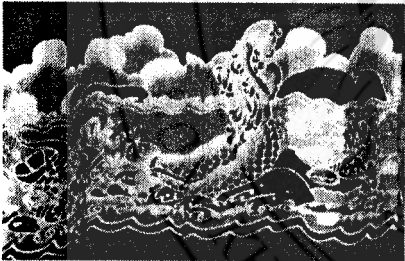
ผู้วิจัยได้ร่วมกับผู้ผลิตทำการพัฒนารูปแบบลวดลายกระบวนการผลิตผ้าบาติก โดยรวบรวมแนวคิด การออกแบบรูปแบบลวดลาย ที่ได้ร่วมกันปฏิบัติการสร้างต้นแบบรูปแบบลวดลายนางเงือกและรูปแบบ

ลวดลายดอกชบา มาออกแบบรูปแบบลวดลายเพิ่มเติมให้ได้รูปแบบลวดลายที่หลากหลาย ตรงตามความต้องการของกลุ่มผู้ผลิตจำนวน 9 รูปแบบ ประกอบด้วย

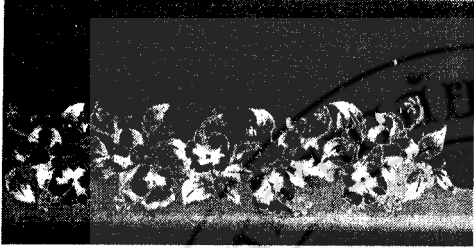
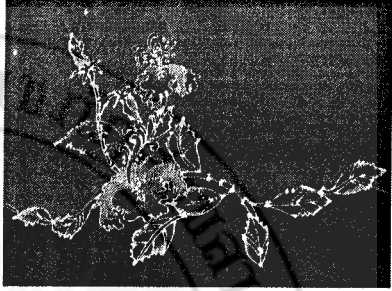
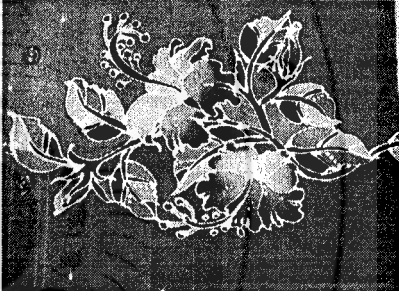
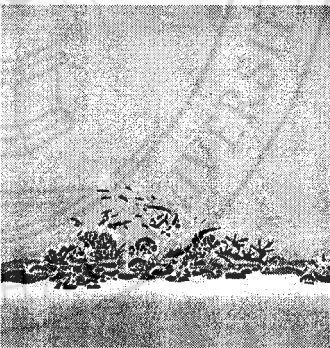

- |                               |   |        |
|-------------------------------|---|--------|
| 1. รูปแบบลวดลายนางเงือก       | 3 | รูปแบบ |
| 2. รูปแบบลวดลายดอกชบา         | 2 | รูปแบบ |
| 3. รูปแบบลวดลายมโนราห์        | 2 | รูปแบบ |
| 4. รูปแบบลวดลายปลาใต้ท้องทะเล | 1 | รูปแบบ |
| 5. รูปแบบลวดลายพญานาค         | 1 | รูปแบบ |

และได้ดำเนินการออกแบบการจัดวางรูปแบบลวดลายบนงานผลิตภัณฑ์ (เสื้อสุภาพบุรุษ) เพื่อเป็นต้นแบบในการวางลาย 1 ลักษณะ ตามตารางเปรียบเทียบ

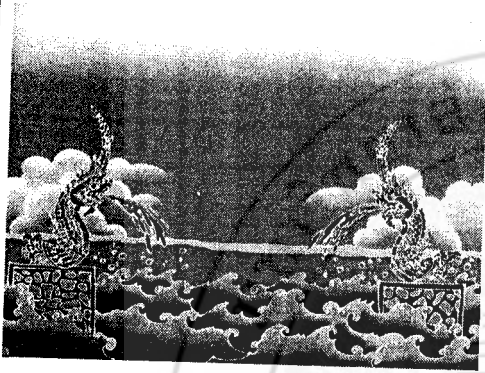
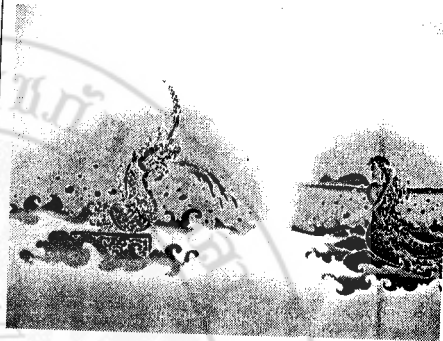

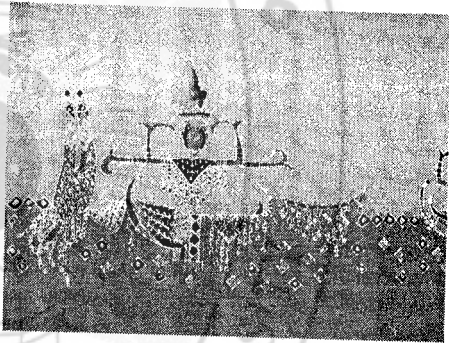

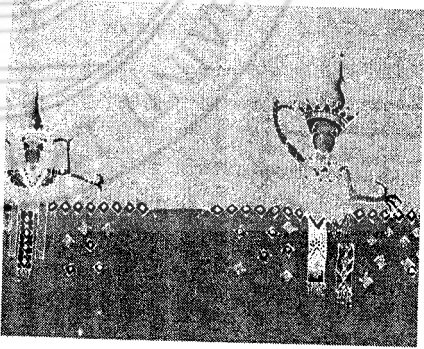
ตารางที่ 3.1 ตารางเปรียบเทียบรูปแบบลวดลายเดิมกับรูปแบบลวดลายที่ได้รับการพัฒนา

รูปแบบลวดลายเดิม	รูปแบบลวดลายที่ได้รับการพัฒนา (กลุ่มผู้ผลิตต้องการ)
	

ตารางที่ 3.1 ตารางเปรียบเทียบรูปแบบลวดลายเดิมกับรูปแบบลวดลายที่ได้รับการพัฒนา (ต่อ)

รูปแบบลวดลายเดิม	รูปแบบลวดลายที่ได้รับการพัฒนา (กลุ่มผู้ผลิตต้องการ)
	  
	

ตารางที่ 3.1 ตารางเปรียบเทียบรูปแบบลวดลายเดิมกับรูปแบบลวดลายที่ได้รับการพัฒนา (ต่อ)

รูปแบบลวดลายเดิม	รูปแบบลวดลายที่ได้รับการพัฒนา (กลุ่มผู้ผลิตต้องการ)
	
	
	

ตารางที่ 3.1 ตารางเปรียบเทียบรูปแบบลวดลายเดิมกับรูปแบบลวดลายที่ได้รับการพัฒนา (ต่อ)

รูปแบบลวดลายเดิม	รูปแบบลวดลายที่ได้รับการพัฒนา (กลุ่มผู้ผลิตต้องการ)
	  



#### 4. ผลสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบลวดลายกระบวนการผลิตผ้าบาติกของชุมชน

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบลวดลายกระบวนการผลิตผ้าบาติก จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผ้าบาติกที่ประกอบด้วย ผู้ผลิตผ้าบาติก ผู้จำหน่ายผ้าบาติกและผู้บริโภคผ้าบาติก นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาบรรยาย (Descriptive Statistics) เพื่อหาค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจความคิดเห็น ประกอบด้วยเรื่องเพศ สถานภาพ อายุ ศาสนา การศึกษา อาชีพ และการรู้จักผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกของชุมชน จำนวน 50 ราย (แบ่งเป็นผู้ผลิตผ้าบาติกจำนวน 5 ราย ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกจำนวน 10 ราย และผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกจำนวน 35 ราย) มีผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจความคิดเห็น

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
<b>เพศ</b>		
ชาย	19	38.00
หญิง	31	62.00
<b>รวม</b>	<b>50</b>	<b>100.00</b>
<b>สถานภาพ</b>		
โสด	33	66.00
สมรส	17	34.00
<b>รวม</b>	<b>50</b>	<b>100.00</b>
<b>อายุ</b>		
15 – 20 ปี	1	2.00
21 – 30 ปี	29	58.00
31 – 40 ปี	12	24.00
41 – 50 ปี	7	14.00
50 ปีขึ้นไป	1	2.00
<b>รวม</b>	<b>50</b>	<b>100.00</b>



ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
<b>ศาสนา</b>		
พุทธ	44	88.00
คริสต์	1	2.00
อิสลาม	5	10.00
<b>รวม</b>	<b>50</b>	<b>100.00</b>
<b>การศึกษา</b>		
มัธยมตอนปลาย	4	8.00
อนุปริญญา	8	16.00
ปริญญาตรี	31	62.00
ปริญญาโท/ปริญญาเอก	7	14.00
<b>รวม</b>	<b>50</b>	<b>100.00</b>
<b>อาชีพ</b>		
ค้าขาย	9	18.00
นักธุรกิจ	4	8.00
ลูกจ้าง	6	12.00
ข้าราชการ	17	34.00
นักศึกษา	12	24.00
ว่างงาน	2	4.00
<b>รวม</b>	<b>50</b>	<b>100.00</b>
<b>การรู้จักผลิตภัณฑ์บาดิก</b>		
รู้จัก	42	84.00
ไม่รู้จัก	8	16.00
<b>รวม</b>	<b>50</b>	<b>100.00</b>

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบลวดลาย กระบวนการผลิตผ้าบาติกของชุมชนวังเขียว-วังขาว ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.00 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 38.00 มีสถานภาพโสด เป็นส่วนมากคิดเป็นร้อยละ 66.00 สมรสคิดเป็นร้อยละ 34.00 ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยระหว่าง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 58.00 รองลงมาคือช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปีคิดเป็นร้อยละ 24.00 และมีอายุระหว่าง 41-45 ปีคิดเป็นร้อยละ 14.00 อายุระหว่าง 15-20 ปีและ 50 ปีขึ้นไปตามลำดับคิดเป็นร้อยละ 2.00 และนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 88.00 ศาสนาอิสลามและคริสต์ตามลำดับคิดเป็นร้อยละ 10.00 และ 2.00 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีสูงสุดร้อยละ 62.00 ระดับอนุปริญญา ปริญญาโท/ปริญญาเอก ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 16.00 และ 14.00 ตามลำดับ ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 8.00 ประกอบอาชีพรับราชการมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 34.00 รองลงมาคือนักศึกษา ค้าขาย ลูกจ้าง นักธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 24.00 , 18.00 , 12.00 และ 8.00 ตามลำดับ และผู้ว่างงานต่ำสุดคิดเป็นร้อยละ 4.00 ส่วนการสำรวจความคิดเห็นการรู้จักผลิตภัณฑ์บาติก ของผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ร้อยละ 84.00 รู้จักส่วนที่เหลือร้อยละ 16.00 ไม่รู้จัก

ตารางที่ 4.2 ระดับความคิดเห็นของผู้ผลิตผ้าบาติกที่มีต่อรูปแบบลวดลายผ้าบาติก

รูปแบบลวดลายผ้าบาติก	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1 สัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 1	4.10	0.876	มาก
2 สัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 2	4.60	0.699	มากที่สุด
3 สัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 3	4.40	0.843	มาก
4 พญานาค	4.00	0.816	มาก
5 ดอกชบา 1	4.50	0.527	มาก
6 ดอกชบา 2	4.50	0.707	มาก
7 มโนราห์	4.60	0.699	มากที่สุด
8 เด็กไทย	4.30	0.949	มาก
9 การ์ตูน	4.20	0.919	มาก
10 ปลาทะเล	3.60	0.966	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.28	0.464	มาก

### เกณฑ์ระดับความคิดเห็น

- 1.00 – 1.50 ระดับน้อยที่สุด
- 1.51 – 2.50 ระดับน้อย
- 2.51 – 3.50 ระดับปานกลาง
- 3.51 – 4.50 ระดับมาก
- 4.51 – 5.00 ระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 4.2 การสำรวจความคิดเห็นของผู้ผลิตผ้าบาติกที่มีต่อรูปแบบลวดลายผ้าบาติกในแต่ละรูปแบบว่ามีความเหมาะสมและน่าสนใจมากน้อยเพียงใด พบว่า โดยภาพรวมรูปแบบลวดลายผ้าบาติกทั้ง 10 รูปแบบ มีระดับความเหมาะสมและน่าสนใจอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.464 เมื่อแยกแต่ละรูปแบบ ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่เห็นว่ารูปแบบลวดลายสัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 2 และรูปแบบลวดลายมโนราห์มีความเหมาะสมและน่าสนใจมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.699 รองลงมาตามลำดับ ที่มีความเหมาะสมและน่าสนใจมากคือรูปแบบลวดลายดอกชบา 1 และ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.527 และ 0.707 รูปแบบลวดลายสัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.843 รูปแบบลวดลายเด็กไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.949 รูปแบบลวดลายการ์ตูนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.919 รูปแบบลวดลายสัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.876 รูปแบบลวดลายพญานาคมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.816 และรูปแบบลวดลายปลาตะเพียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.966

ตารางที่ 4.3 ระดับความคิดเห็นของผู้จำหน่ายผ้าบาติกที่มีต่อรูปแบบลวดลายผ้าบาติก

รูปแบบลวดลายผ้าบาติก	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1 สัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 1	4.40	0.548	มาก
2 สัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 2	5.00	0.000	มากที่สุด
3 สัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 3	5.00	0.000	มากที่สุด
4 พญานาค	4.40	0.548	มาก
5 ดอกชบา 1	4.60	0.548	มากที่สุด
6 ดอกชบา 2	4.80	0.447	มากที่สุด
7 มโนราห์	4.80	0.447	มากที่สุด
8 เด็กไทย	4.00	0.707	มาก
9 การ์ตูน	3.40	0.548	ปานกลาง
10 ปลาทะเล	3.40	0.548	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	4.80	0.311	มาก

เกณฑ์ระดับความคิดเห็น

- 1.00 – 1.50 ระดับน้อยที่สุด
- 1.51 – 2.50 ระดับน้อย
- 2.51 – 3.50 ระดับปานกลาง
- 3.51 – 4.50 ระดับมาก
- 4.51 – 5.00 ระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 4.3 การสำรวจความคิดเห็นของผู้จำหน่ายผ้าบาติกที่มีต่อรูปแบบลวดลายผ้าบาติกในแต่ละรูปแบบว่ามีความเหมาะสมและน่าสนใจมากน้อยเพียงใด พบว่า โดยภาพรวมรูปแบบลวดลายผ้าบาติกทั้ง 10 รูปแบบ มีระดับความเหมาะสมและน่าสนใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.311 เมื่อแยกแต่ละรูปแบบผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่เห็นว่า รูปแบบลวดลายสัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 2, 3 รูปแบบลวดลายดอกชบา 2, 1 และรูปแบบลวดลายมโนราห์ มีความเหมาะสมและน่าสนใจมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00, 4.80 และ 4.60 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.000,

0.447 และ 0.548 รองลงมาตามลำดับ ที่มีความเหมาะสมและน่าสนใจมากคือ รูปแบบลวดลาย สัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 1 รูปแบบลวดลายพญานาค และรูปแบบลวดลายเด็กไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และ 4.00 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.548 และ 0.707 นอกจากนั้นมีความเหมาะสมและน่าสนใจปานกลางคือรูปแบบลวดลายการ์ตูนและรูปแบบลวดลายปลาทะเล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.548

ตารางที่ 4.4 ระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคผ้าบาติกที่มีต่อรูปแบบลวดลายผ้าบาติก

รูปแบบลวดลายผ้าบาติก	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1 สัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 1	4.49	0.612	มาก
2 สัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 2	4.77	0.490	มากที่สุด
3 สัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 3	4.71	0.622	มากที่สุด
4 พญานาค	4.63	0.598	มากที่สุด
5 ดอกชบา 1	4.66	0.482	มากที่สุด
6 ดอกชบา 2	4.60	0.553	มากที่สุด
7 มโนราห์	4.49	0.612	มาก
8 เด็กไทย	4.14	0.772	มาก
9 การ์ตูน	4.29	0.622	มาก
10 ปลาทะเล	3.91	0.562	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.47	0.408	มาก

เกณฑ์ระดับความคิดเห็น

- 1.00 – 1.50 ระดับน้อยที่สุด
- 1.51 – 2.50 ระดับน้อย
- 2.51 – 3.50 ระดับปานกลาง
- 3.51 – 4.50 ระดับมาก
- 4.51 – 5.00 ระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 4.4 การสำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภคผ้าบาติกที่มีต่อรูปแบบลวดลายผ้าบาติกในแต่ละรูปแบบว่ามีความเหมาะสมและน่าสนใจมากน้อยเพียงใด พบว่า โดยภาพรวมรูปแบบลวดลายผ้าบาติกทั้ง 10 รูปแบบ มีระดับความเหมาะสมและน่าสนใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.408 เมื่อแยกแต่ละรูปแบบผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่เห็นว่า รูปแบบลวดลายสัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 2 , 3 รูปแบบลวดลายพญานาค รูปแบบลวดลายดอกชบา 1 , 2 มีความเหมาะสมและน่าสนใจมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 , 4.71 , 4.66 , 4.63 และ 4.60 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.490 , 0.622 , 0.482 , 0.598 และ 0.553 รองลงมาตามลำดับที่มีความเหมาะสมและน่าสนใจมากที่สุดคือ รูปแบบลวดลายสัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 1 รูปแบบลวดลายมโนราห์ รูปแบบลวดลายการ์ตูน รูปแบบลวดลายเด็กไทย และรูปแบบลวดลายปลาทะเล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 , 4.29 , 4.14 และ 3.91 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.612 , 0.622 , 0.772 และ 0.562

ตารางที่ 4.5 ลำดับความเหมาะสมและน่าสนใจโดยภาพรวมที่มีต่อรูปแบบลวดลายผ้าบาติก

ลำดับที่	รูปแบบลวดลายผ้าบาติก	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ร้อยละ
1	สัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 2	4.76	0.517	10.76
2	สัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 3	4.68	0.653	10.58
3	ดอกชบา 1	4.62	0.490	10.45
4	ดอกชบา 2	4.60	0.571	10.40
5	มโนราห์	4.54	0.613	10.27
6	พญานาค	4.48	0.677	10.13
7	สัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 1	4.40	0.670	9.95
8	การ์ตูน	4.18	0.720	9.45
9	เด็กไทย	4.16	0.792	9.41
10	ปลาทะเล	3.80	0.670	8.59
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.42	0.411	100.00

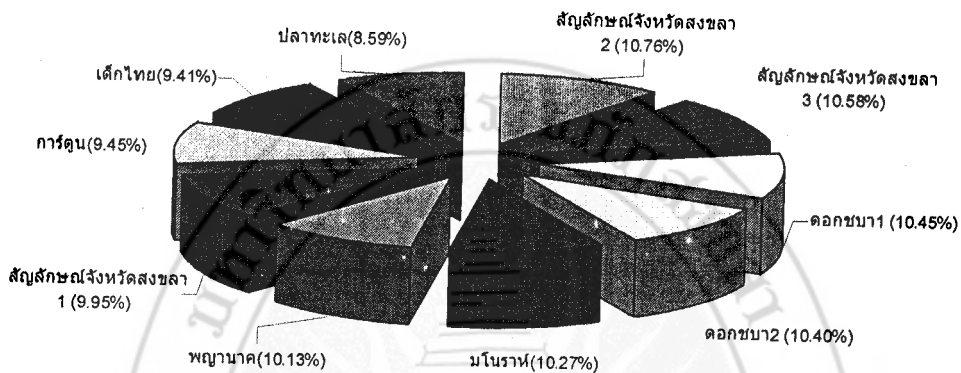
### เกณฑ์ระดับความคิดเห็น

- 1.00 – 1.50 ระดับน้อยที่สุด
- 1.51 – 2.50 ระดับน้อย
- 2.51 – 3.50 ระดับปานกลาง
- 3.51 – 4.50 ระดับมาก
- 4.51 – 5.00 ระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 การสำรวจความคิดเห็นโดยภาพรวมของผู้ผลิต ผู้จำหน่ายและผู้บริโภคผ้าบาติกที่มีต่อรูปแบบลวดลายผ้าบาติกในแต่ละรูปแบบว่ามีความเหมาะสมและน่าสนใจมากน้อยเพียงใดเรียงตามลำดับทั้ง 10 รูปแบบได้ดังนี้ อันดับที่ 1 รูปแบบลวดลายสัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 2 คิดเป็นร้อยละ 10.76 อันดับที่ 2 รูปแบบลวดลายสัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 3 คิดเป็นร้อยละ 10.58 อันดับที่ 3 รูปแบบลวดลายดอกชบา 1 คิดเป็นร้อยละ 10.45 อันดับที่ 4 รูปแบบลวดลายดอกชบา 2 คิดเป็นร้อยละ 10.40 อันดับที่ 5 รูปแบบลวดลายมโนราห์ คิดเป็นร้อยละ 10.27 อันดับที่ 6 รูปแบบลวดลายพญานาค คิดเป็นร้อยละ 10.13 อันดับที่ 7 รูปแบบลวดลายสัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 1 คิดเป็นร้อยละ 9.95 อันดับที่ 8 รูปแบบลวดลายการ์ตูน คิดเป็นร้อยละ 9.45 อันดับที่ 9 รูปแบบลวดลายเด็กไทย คิดเป็นร้อยละ 9.41 และอันดับที่ 10 รูปแบบลวดลายปลาทะเล คิดเป็นร้อยละ 8.59

ภาพที่ 13 กราฟแสดงการเปรียบเทียบการสำรวจความคิดเห็น

### รูปแบบลวดลายผ้าบาติก



#### ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนา

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบลวดลายกระบวนการผลิตผ้าบาติกจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผ้าบาติกที่ประกอบด้วย ผู้ผลิตผ้าบาติก ผู้จำหน่ายผ้าบาติกและผู้บริโภคผ้าบาติก มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนา ดังนี้

#### ผู้ผลิตผ้าบาติก

1. อยากให้แสดงให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น แต่ละท้องถิ่น เพราะบางทีอาจมีการใช้ชีวิตแตกต่างกัน และอยากให้มีการสอนคนในชุมชนแต่ละชุมชนในการเรียนรู้การทำผ้าบาติกให้ทั่วถึงทุกชุมชน เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนได้มีอาชีพเสริม

2. ลวดลายหลากหลายดี เห็นเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการพัฒนาได้ดี มีการเพิ่มความรู้ด้านการเขียนลายใหม่ๆ

3. ไม่น่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับการผลิต แต่ที่ต้องปรับปรุงคือ ที่ผลิต น่าจะดีกว่านี้

4. ภาพและเบ็คราว น่าจะมีเรื่องราวมากกว่านี้ หรือไม่ก็ให้สีมีความกลมกลืนกับ

#### ภาพรวม

5. บางลวดลายมีการขาดความน่าสนใจเล็กน้อย มีส่วนเพิ่มบางส่วนไปบ้าง



6. ควรมีการให้ความรู้ในการออกแบบลวดลายหลายๆ จะได้เป็นประโยชน์ และเข้าใจในการเขียนกับการออกแบบลายได้ดีมากๆ ไม่ซ้ำกัน

7. น่าจะปรับปรุงการวางลายให้หลากหลายมากกว่านี้ เปลี่ยนเป็นแนวตั้งบ้าง แนวเฉียงบ้าง หรือลายเล็ก ลายน้อยทั่วทั้งผืน

8. เห็นด้วยกับการพัฒนาเป็นการเพิ่มพูนความรู้และได้แบบลวดลายใหม่ๆ มาผลิตได้  
**ผู้จำหน่ายผ้าบาติก**

1. น่าจะมีลายเกี่ยวกับสงขลา และลายดอกไม้ หรือปลาทะเล ให้หลายๆ ลายไม่เหมือนกัน เพราะขายดีลูกค้าชอบมาก แต่ลายที่มีใหม่ๆ 4-5 ลายนี้ ก็ดีสวยมาก

2. ควรมีลวดลายดอกไม้ใหม่ๆ เหมือนลายนางเงือก และลายมโนราห์ ผลิตของชุมชนนี้ดีมาก

3. ลวดลายส่วนมากแตกต่างกันดีเท่าที่เห็น แต่ควรมีมีภาพสัตว์และดอกไม้ให้มากขึ้น เช่น ดอกไม้ประจำจังหวัดสงขลา ไม่ใช่นางเงือกอย่างเดียว หนูกับแมวก็ใช่ อยากเห็นลายมากกว่านี้

4. น่าจะเขียนรูปแบบลวดลายที่เป็นธรรมชาติมากๆ เช่น ดอกไม้ สัตว์ หรือรูปแบบสัญลักษณ์ลักษณะอื่นๆ บ้าง นอกจากนางเงือก

5. ควรออกแบบลายตามธรรมชาติ ดอกไม้ สัตว์ หรือปลาใต้ท้องทะเล ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ จะได้เป็นตัวเลือกของผู้บริโภค

**ผู้บริโภคผ้าบาติก**

1. เป็นคนสงขลาแต่กำเนิด อยากเห็นรูปแบบลวดลายที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดให้มากกว่านี้ เช่น ดอกไม้ของจังหวัด สถานที่ท่องเที่ยว และอื่นๆ อย่าเขียนแต่ลายนางเงือกกับโนราห์เท่านั้น

2. น่าจะมีรูปแบบลวดลายของดอกไม้เป็นอย่างอื่นบ้าง เช่น กุหลาบ กล้วยไม้

3. ลวดลายสวยดี มีหลากหลายดี แต่ก็ยังอยากให้มากกว่านี้

4. ผ้าบาติกเป็นงานของทางภาคใต้ มีลวดลายแปลกตา และมากมายดี ควรเขียนลายมากๆ แตกต่างกันได้เลือกซื้อได้มากขึ้น

5. ลวดลายบางลายเป็นประจำ แต่มีลายไม้ให้เลือกดี ชอบดอกชบา นางเงือก และโนรา่มาก

6. ควรมีการเผยแพร่การทำบาติกออกสู่ชุมชนต่างๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม และเพื่อเป็นการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังได้สืบต่อไป

7. รูปในแบบที่ 7 ควรให้มีลวดลายเพิ่มเติมมากกว่านี้
8. เป็นคนชอบใส่เสื้อผ้าบาติก ตอนแรกๆ ที่มาซื้อไม่ค่อยมีลายให้เลือกซื้อมากนัก มาพบลายแปลกตามากมายให้เลือกอย่างนี้ดีมาก ควรให้การสนับสนุน
9. ควรให้มีแบบรูปธรรมชาติตามท้องทะเล รูปปลา ประการัง ต่างๆ เช่น ปลานิลโม
10. รูปแบบที่นำมาให้ประเมินน่าจะเป็นภาพสี จะเกิดความชัดเจนในการประเมินมากกว่านี้

##### 5. ผลการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ผลิตผ้าบาติกของแหล่งผลิตชุมชน

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่แหล่งผลิตผ้าบาติกชุมชน ด้วยการศึกษาลักษณะและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนของการผลิต พบว่ากระบวนการเรียนรู้ของผู้ผลิตจะยึดหลักเกณฑ์และหลักการกระบวนการสร้างงาน ด้วยการศึกษเพิ่มเติมจากเอกสารตำราที่ผู้นำการผลิตจัดหาตามแหล่งจำหน่ายเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ เปรียบเทียบแหล่งที่มาของการจัดหาซื้อวัสดุ-อุปกรณ์ อาคารและคุณสมบัติของวัสดุที่ใช้ประกอบการผลิตให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดโดยการตัดสินใจของผู้นำการผลิตเอง ประกอบกับการรับฟังข่าวสารจากแหล่งผลิตอื่น ๆ กระบวนการปฏิบัติงานจะดำเนินการตามขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการในแต่ละชิ้นงานครั้งละประมาณ 4-5 ชิ้นต่อวันตามพื้นที่ของสถานประกอบการอำนวยให้ นอกจากนี้ยังมีการทดลองนำเอาวิธีการและกระบวนการตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในเอกสารตำราหลาย ๆ เล่ม บางขั้นตอนมาวิเคราะห์หาข้อมูลเพื่อการปฏิบัติงานที่ใช้เวลาน้อยลงและไม่เปลืองพื้นที่มากนักแต่ได้ผลดี เช่น ขั้นตอนการเคลื่อนน้ำยาเคลือบสีจะใช้วิธีการกลิ้งน้ำยาและหาน้ำยาลงบนผืนผ้าด้วยการปาดน้ำยากับแผ่นพลาสติกทำให้ก้นน้ำยาลงกับผืนผ้าให้น้ำยาซึมซับลงบนเนื้อผ้าได้เร็วขึ้น ขณะที่ผ้ายังจึงอยู่บนกรอบไม้หลังจากระบายสีเรียบร้อยแล้วและแห้งสนิท แล้วนำมาเรียงซ้อนกันโดยไม่ใช้วิธีดึงผ้าออกจากกรอบไม้ เพื่อนำผ้าไปเคลื่อนน้ำยาโดยวิธีแช่น้ำยาพร้อมนำขึ้นตากบนราวตากผ้าเหมือนแหล่งผลิตอื่น ๆ หรือตามเอกสารข้อมูลที่เคยปฏิบัติมาก่อนหน้านี้ โดยให้เหตุผลว่ากินเนื้อที่การใช้สอยน้อยและไม่ต้องหาพื้นที่ใหม่ในการจิ้งจาว เพื่อตากผ้าหลังจากผ่านกระบวนการเคลื่อนน้ำยาเคลือบสีแล้ว ส่วนขั้นตอนอื่นเป็นไปตามรูปแบบการผลิตทั่ว ๆ ไป

สำหรับเรื่องการออกแบบรูปแบบลวดลาย พบว่า จะใช้ฐานความรู้เดิมของผู้นำการผลิตผสมผสานกับแนวคิดของผู้บริโภคสเก็ตเป็นต้นแบบแล้วนำเสนอตามความต้องการ เพื่อการผลิตต่อไปนอกจากนี้ จะศึกษาจากรูปแบบลวดลายเดิมตามเอกสาร ตำรา หรือผลผลิตจากแหล่งอื่นมาดัดแปลงหรือเป็นแนวทางในการออกแบบ ตลอดจนการออกหารูปแบบลวดลายตามร้านจำหน่ายทั่วไป เพื่อเป็นการสำรวจลวดลายและนำมาเป็นข้อมูลร่วมกัน เพื่อสเก็ตรูปแบบเป็นของตนเองนำเสนอผู้บริโภคเพื่อการ

จำหน่าย บางครั้งจะไปพบอาจารย์คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เพื่อขอคำปรึกษาและองค์ความรู้เพิ่มเติมในการออกแบบรูปแบบลวดลายกระบวนการผลิต ซึ่งจะมีการเรียนรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเพื่อให้ทันกับยุคสมัย แต่มีอุปสรรคที่ไม่ค่อยมีเวลาแสวงหามากนัก เพราะเวลาส่วนใหญ่จะอยู่ที่การดำเนินการผลิต เมื่อมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ลักษณะปฏิบัติการร่วมกันจึงเป็นประโยชน์และตรงตามความต้องการอย่างมาก เพราะเป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการใหม่ ๆ ทำให้มีศักยภาพทัดเทียมกับการผลิตของแหล่งอื่น ๆ

